

4. Temat: Z Syrenką w herbie¹

Cele kształcenia — wymagania ogólne

Uczeń:

- Posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego,
- Odpowiada na proste pytania do ilustracji,
- Tworzy krótką wypowiedź o wydarzeniu historycznym, posługuje się poznanymi pojęciami.

Cele kształcenia — wymagania szczegółowe

Uczeń:

- Opisuje swoją „małą ojczyznę”, uwzględniając tradycje historyczno-kulturowe i problemy społeczno-kulturowe,
- Zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości „małej ojczyzny”,
- Wymienia i wyjaśnia znaczenie najważniejszych świąt i symboli państwowych oraz miejsc ważnych dla pamięci narodowej,
- Wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski,
- Odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości,
- Wyjaśnia, na czy polega praca historyka,
- Podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.

Metody

- Praca w grupach,
- Praca z materiałem ikonograficznym.

Środki dydaktyczne

- Kserokopie materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego m.st. Warszawy przedstawiające różne wizerunki Syrenki wpisane w herb Warszawy,
- Materiały otrzymane na warsztatach „Archiwum jako warsztat pracy nauczyciela historii”: „Zadania współczesnego archiwum”, „Słowniczek pojęć”.

I. Wariant — na jedną godzinę lekcyjną (wariant ten może być kontynuowany na drugiej godzinie lekcyjnej)

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel pyta uczniów: co to jest herb? czy wiedzą, jaki herb ma ich miejscowość? czy znają jakieś herby? po co jest herb?
- Odpowiedzi udzielane przez uczniów nauczyciel (w miarę możliwości) zapisuje na tablicy.

---

¹ Lekcja przeznaczona jest dla klasy IV szkoły podstawowej.

- Nauczyciel przedstawia temat lekcji (zapisuje na tablicy) oraz wyjaśnia, czym uczniowie będą zajmować się na lekcji.

2. Rozwinięcie

- Nauczyciel dzieli uczniów na cztery grupy, które następnie wybierają swoich liderów. Każda grupa otrzymuje kilka kserokopii przedstawiających Syrenkę w herbie Warszawy oraz czas na ich obejrzenie i analizę.
  - Grupa I otrzymuje wizerunki Syrenki z: publikacji pt. *Przewodnik po Warszawie i jej okolicach na rok 1873/74 z mapą miasta, mappami kolei żelaznych i drzeworytami ułożony i wydany przez Feliksa Fryze i Ignacego Chodorowicza*; karty żywnościowej pochodzącej z okresu 1914–1921, „Dziennika Zarządu m.st. Warszawy” z 1920 r.
  - Grupa II otrzymuje wizerunki Syrenki z: pieczęci Zarządu Miejskiego m.st. Warszawy, księgi rachunkowej miasta Starej Warszawy z 1651 r. oraz ze stempla Sekcji Zbierania Ofiar Zarządu Miasta Stołecznego Warszawy.
  - Grupa III otrzymuje wizerunki Syrenki z: pieczęci miasta Starej Warszawy z 1727 r., pieczęci Komisariatu IV Milicji Miejskiej st.m. Warszawy z 1917 r., herbu miasta z 1938 r.
  - Grupa IV otrzymuje wizerunki Syrenki z: biletu kwaterniczego z 1808 r., planu Lindleya, planu miasta Warszawy i okolic z 1867 r.
- Nauczyciel zadaje pytania do materiałów źródłowych, na które uczniowie przygotowują odpowiedzi pisemnie na kartkach. Wyniki pracy poszczególnych grup referują ich liderzy, a nauczyciel zapisuje je na tablicy.

Pytania do materiałów źródłowych:

1. Co jest cechą wspólną wszystkich tych ilustracji?
2. Skąd one pochodzą?
3. Kto jest ich autorem?

- Nauczyciel nawiązuje do tematów lekcji dotyczących rycerstwa.
- Nauczyciel przedstawia definicję pojęcia herb oraz wspólnie z uczniami wymienia najważniejsze herby w państwie.

3. Podsumowanie

- Uczniowie rysują herb Warszawy (uczniowie spoza Warszawy rysują herb własnej miejscowości).

II. Wariant — jako kontynuacja lekcji poprzedniej

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel nawiązuje do tematu z lekcji poprzedniej, przypominając co było przedmiotem pracy grup oraz wypracowane przez nie wnioski.

2. Rozwinięcie

- Nauczyciel zapisuje na tablicy skrót APW (Archiwum Państwowe m.st. Warszawy) i zadaje pytania: co oznacza ten skrót? co to jest za instytucja? kto tam pracuje? Następnie pomaga uczniom znaleźć odpowiedzi na postawione pytania (można na folii przedstawić definicję pojęcia archiwum).
- Nauczyciel dzieli uczniów na cztery grupy, które następnie wybierają swoich liderów. Każda grupa otrzymuje inny materiał, na podstawie którego opracowuje w formie graficznej (plakat) treści zawarte w materiałach. Czas pracy 20 minut.

- Grupa I otrzymuje materiał zawierający informacje o Archiwum Państwowym m.st. Warszawy.
- Grupa II otrzymuje materiał zawierający informacje o zadaniach współczesnego archiwum.
- Grupa III otrzymuje materiał zawierający informacje o początkach archiwów na świecie.
- Grupa IV otrzymuje materiał zawierający informacje o początkach archiwów w Polsce.
- Liderzy w imieniu swoich grup prezentują wyniki pracy.
- Nauczyciel zapisuje na tablicy pojęcia archiwum i archiwista, a następnie podaje informacje na temat archiwum, lokalizacji najbliższego archiwum oraz pomocy, jaką możemy w nim otrzymać.

3. Podsumowanie

- Możemy wykorzystać Internet i strony podane w materiałach warsztatowych (np. www.warszawa.ap.gov.pl lub www.archiwa.gov.pl).

Praca domowa

Nauczyciel prosi uczniów, aby na podstawie informacji uzyskanych na lekcji lub z innych źródeł wypisali najważniejsze archiwa znajdujące się w Polsce.